

*Prof. dr hab. Maciej Perkowski
Katedra Prawa Międzynarodowego Publicznego i Europejskiego
Wydziału Prawa
Uniwersytetu w Białymstoku*

Białystok, dnia 23 września 2020 r.

**Recenzja rozprawy doktorskiej Pani Pauliny Krukowskiej-Siembidy
pt. *Rola organizacji wyspecjalizowanych systemu ONZ
w kształtowaniu międzynarodowych standardów ochrony zdrowia***

W związku z powołaniem mnie przez Radę Instytutu Nauk Prawnych Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie na recenzenta rozprawy doktorskiej Pani Pauliny Krukowskiej-Siembidy pt. *Rola organizacji wyspecjalizowanych systemu ONZ w kształtowaniu międzynarodowych standardów ochrony zdrowia* (dalej: rozprawa lub praca doktorska, bądź dysertacja), napisanej pod kierunkiem dr. hab. Wojciecha Konaszcuka, profesora Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, przedstawiam poniżej jej ocenę.

Na temat organizacji międzynarodowych napisano wiele prawniczych prac naukowych, zwykle skupionych na ich statusie, instytucjach i praktyce. Kolejne dokonania często kompilują dotychczasowe ustalenia, albo analizują bieżący status i działalność organizacji międzynarodowych. Rozprawa ukierunkowana na wybrane organizacje wyspecjalizowane systemu Organizacji Narodów Zjednoczonych i tworzenie przez nie standardów sektorowych określonego obszaru społeczno-gospodarczego na pierwszy rzut oka nie jawi się atrakcyjnie. Jeżeli jednak w połowie 2020 roku przyszło mi recenzować pracę doktorską zatytułowaną *Rola organizacji wyspecjalizowanych systemu ONZ w kształtowaniu międzynarodowych standardów ochrony zdrowia*, która musiała być zaplanowana i napisana wcześniej, niż wiosną bieżącego roku, trudno odmówić Autorce i Promotorowi słów uznania dla Ich intuicji badawczej oraz zaprzeczyć nieskrywanej (acz życzliwej) zazdrości o obiektywną zbieżność nauki z praktyką. Wybór tematyki recenzowanej rozprawy oceniam

bardzo wysoko, gdyż nie tylko odpowiada na bieżące potrzeby nauki i praktyki, ale wręcz wyszła im naprzeciw, wyprzedzając eksplozję piśmiennictwa wywołaną całokształtem sytuacji wokół epidemii COVID-19.

Sposób ujęcia tematu rozprawy, choć prawidłowy, pozwala już na ograniczoną polemikę. Autorka w pierwszej kolejności skupiła się naturalnie na Światowej Organizacji Zdrowia (WHO), dalej odnosząc się do mniej (Międzynarodowa Organizacja Pracy/MOP) i Światowa Organizacja Handlu/WTO) lub bardziej (Organizacja Narodów Zjednoczonych do spraw Wyżywienia i Rolnictwa/FAO) oczywistych organizacji wyspecjalizowanych systemu ONZ. Wydaje się, że Autorka dokonała tu określonego wyboru, a zatem w tytule mogło pojawić się słowo „wybranych”. Niezależnie jednak od tej kwestii Autorka poskąpiła na wstępie wyjaśnienia, dlaczego (poza oczywistą WHO) zajmie się w rozprawie tymi, a nie innymi (np. UNESCO, UNEP itd.) organizacjami ONZ-owskimi. To z kolei rodzi pytanie, które warte jest odpowiedzi Autorki...

Pani Paulina Krukowska-Siembida uczyniła celem swojej pracy przeprowadzenie kompleksowej analizy kształtowania międzynarodowych standardów ochrony zdrowia przez Światową Organizację Zdrowia (WHO), Międzynarodową Organizację Pracy (MOP), Organizację Narodów Zjednoczonych do spraw Wyżywienia i Rolnictwa (FAO) oraz Światową Organizację Handlu (WTO), w kierunku identyfikacji podstawowych trudności i problemów praktycznych oraz przedstawienia propozycji zmian. Autorka zadeklarowała zamiar gruntownego zbadania złożonych relacji między tymi organizacjami w kształtowaniu międzynarodowych standardów ochrony zdrowia. Doktorantka stara się ustalić, czy tak zarysowany system efektywnie wpływa na rozwiązywanie międzynarodowych problemów zdrowotnych. Przyjmuje tezę, że badane organizacje wyspecjalizowane systemu ONZ, choć różnicowane przedmiotowo, kształtują międzynarodowe standardy ochrony zdrowia. Dodają też (z zamiarem analitycznej weryfikacji) hipotezy badawcze: o dominującej roli WHO, o jednolitym rozumieniu prawa do zdrowia w praktyce analizowanych organizacji, a także o implikowaniu przez to prawo (do zdrowia) zobowiązań monitorowalnych i egzekwowalnych międzynarodowo.

Realizacji przyjętych założeń Doktorantka podporządkowała strukturę i ujętą w jej ramach treść rozprawy, na co składa się: wprowadzenie, pięć rozdziałów (każdy poprzedzony jest wstępem, a zwieńczony syntetycznym podsumowaniem) oraz zakończenie, uzupełnione

użytecznym wykazem skrótów oraz przedmiotową bibliografią. Pierwszy rozdział merytoryczny pt.: *Zdrowie publiczne w systemie prawa międzynarodowego publicznego* został zaplanowany jako wprowadzający do tytułowej problematyki. Rzeczywiście – zawarte w nim objaśnienia terminologiczne, prezentacja ewolucji prawnomiędzynarodowej ochrony zdrowia, a wreszcie zdefiniowanie prawa do zdrowia oraz identyfikacja jego podstaw prawnych – czynią zadość temu założeniu, jednak nie w pełni. Zabrakło wprowadzenia do problematyki organizacji wyspecjalizowanych systemu ONZ (ze szczególnym uwzględnieniem ich działalności standaryzacyjnej) oraz wywodu objaśniającego przedmiotowy dobór (poszczególnych organizacji, poza oczywistą WHO). Rozdział drugi zatytułowany *Rola Światowej Organizacji Zdrowia (WHO) w kształtowaniu międzynarodowych standardów ochrony zdrowia* rozpoczyna prezentacją ewolucji procesu instytucjonalizacji międzynarodowej współpracy na rzecz ochrony zdrowia. Następnie Doktorantka przeprowadziła analizę instytucjonalną WHO, uwagę skupiając na jej strukturze i kompetencjach. Kluczowy dla zamierzeń badawczych rozprawy wydaje się podrozdział, w którym przeanalizowano realizację przez WHO jej kompetencji prawotwórczych. Doceniam też uzupełniający go (kolejny) podrozdział poświęcony polityce zdrowotnej WHO. Zważywszy na prawniczy charakter rozprawy – pewien niedosyt wiąże się z niewyodrębnieniem podrozdziału poświęconego podstawom prawnym funkcjonowania WHO, zwłaszcza, że przy omawianiu kolejnych organizacji wyspecjalizowanych stosowne fragmenty się pojawiają (choć nie systematycznie). W kolejnym (trzecim) rozdziale rozprawy zatytułowanym *Ochrona zdrowia w systemie Międzynarodowej Organizacji Pracy (MOP)* Doktorantka omawia genezę tej ostatniej, dokonuje przeglądu jej podstaw i dorobku prawnego, a także rozważa działalność na rzecz ochrony zdrowia pracowników. W rozdziale czwartym tytuł ujęto (czy zamierzenie?) nieco odmiennie: *Ochrona zdrowia w świetle standardów Organizacji Narodów Zjednoczonych do spraw Wyżywienia i Rolnictwa (FAO)* (zwrot „w świetle standardów”, gdy tymczasem w rozdziałach poświęconych MOP i WTO stosowany był zwrot „w systemie”). Doktorantka omawia kolejno: założenia i strukturę FAO, oraz jej współpracę z WHO i WTO (to szczególnie ciekawe i istotne fragmenty, a zwłaszcza analiza relacji między FAO a WHO w kontekście zapewnienia kompleksowej strategii regulacyjnej dotyczącej kwestii bezpieczeństwa żywności na poziomie globalnym). Ostatni rozdział rozprawy [pt. *Ochrona zdrowia w systemie Światowej Organizacji Handlu (WTO)*] Pani Paulina Krukowska-Siembida słusznie rozpoczęła od ustalenia związku WTO z ochroną zdrowia, skupiając się następnie na problematyce handlu produktami leczniczymi w

Porozumieniu TRIPS i praktyce tytułowej organizacji, ze szczególnym uwzględnieniem współpracy tytułowej organizacji z WHO.

Merytorycznie i metodologicznie – nie mam większych zastrzeżeń do recenzowanej rozprawy. Doktorantka zasadniczo prawidłowo posługuje się metodą dogmatyczno-prawną, historyczno-prawną oraz komparatystyczną, a przy tym sprawnie analizuje tytułową praktykę. Pozwoliło Jej to uzyskać wnioski, z którymi na ogół należy się zgodzić, a nawet je docenić. Przykładowo – słusznie krytykuje WHO-wską definicję zdrowia i postuluje wypracowanie zdecydowanie bardziej szczegółowej definicji, która z jednej strony skonkretyzowałaby zobowiązania państw, a z drugiej ułatwiłaby identyfikację potencjalnych naruszeń. Trafnie wyważa ocenę samej WHO. Z jednej bowiem strony – rzeczywiście nie da się zaprzeczyć, że Światowa Organizacja Zdrowia (WHO) jest wciąż kluczowym forum współpracy międzynarodowej na rzecz ochrony zdrowia. Z drugiej strony zaś – ma rację, gdy wywodzi, że istotna jest jednak jej odnowa, sprowadzona po części do przywrócenia założeń pierwotnych, gdyż w niewielkim stopniu korzysta ona z posiadanych instrumentów prawnych. Interesujące są wywody Doktorantki prowadzące do koncepcji „umbrella health agency”, z realnym kształtowaniem międzynarodowego prawa ochrony zdrowia *sensu largo*. Słuszny wydaje się też pogląd Doktorantki, że rola WHO powinna zostać udoskonalona, zwłaszcza w zakresie koordynacji działań podejmowanych na forach pozostałych organizacji wyspecjalizowanych systemu ONZ (szczególnie prawodawstwo). Wydaje się, że ten wniosek łączy się z postulatem stworzenia w ramach WHO modelowej umowy dotyczącej bezpieczeństwa żywności. Dość schematyczne (być może wskutek zestawienia z pozostałymi fragmentami rozprawy) wydają się ustalenia postulujące skoordynowanie prozdrowotnych działań legislacyjnych MOP i WHO. Dla odmiany – Autorka stosunkowo sprawnie zestawiała ze sobą zagadnienie ochrony własności intelektualnej oraz międzynarodowej ochrony zdrowia, przy okazji rozważania WTO i jej roli w zakresie tytułowej problematyki. Trafnie dowodzi, że pomimo pewnej dysproporcji wizerunkowej WTO i WHO, najczęściej sprowadzanej do przypisywania pierwszej z nich dużo ważniejszej roli w realiach międzynarodowych, to właśnie WHO, posiadająca zaplecze eksperckie i właściwe przedmiotowo kompetencje prawotwórcze, może wydatnie wzmocnić koegzystencję ochrony zdrowia publicznego i własności intelektualnej. Puenta Autorki, w myśl której WHO powinna przejąć rolę globalnego koordynatora ochrony zdrowia *sensu largo*, jest zarazem trafnym podsumowaniem tej jakże interesującej rozprawy.

Pani Paulina Krukowska-Siembida oparła swoją rozprawę na solidnej podstawie źródłowej. Jak przystało na pracę prawniczą – w bibliografii dominują wiążące i niewiążące dokumenty międzynarodowe, a uzupełnia je właściwe przedmiotowo orzecznictwo. Doceniam, że Autorka korzystała z tekstów oryginalnych w języku angielskim, a każdorazowo przywołując treść przepisów odwoływała się do tekstu autentycznego (w przypisie dolnym). Wysoko oceniam też dobór oraz wykorzystanie przedmiotowej literatury polskiej i zagranicznej, a także wyszczególnienie we wstępie opracowań kluczowych. Autorka potrafi wydobyć stamtąd nie tylko istotne treści prawnicze, ale też nieoczywiste ciekawostki, które sprawnie wkomponowuje w treść rozprawy, uzyskując interesujący efekt. Pracę czyta się z ciekawością, dość lekko, czemu sprzyja dobry język i staranna strona formalna. Warsztat naukowy Doktorantki i w tym obszarze zasługuje na pozytywny odbiór. To wszystko w zestawieniu z fenomenalnym wpisywaniem się rozprawy w aktualną sytuację zdrowotną na świecie zasługuje na wyróżnienie i upowszechnienie w formie monografii, którą warto opublikować w języku angielskim (w takim przypadku sugeruję Autorce konstruktywne wykorzystanie uwag zgłoszonych w recenzji).

*

Po zapoznaniu się z rozprawą doktorską Pani Pauliny Krukowskiej-Siembidy pt. *Rola organizacji wyspecjalizowanych systemu ONZ w kształtowaniu międzynarodowych standardów ochrony zdrowia*, stwierdzam, że stanowi ona oryginalne rozwiązanie problemu naukowego oraz wykazuje ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie prawo oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej. Oznacza to, że rozprawa ta spełnia wszystkie wymogi, określone w art. 187 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U.2020.0.85 t.j.). Tym samym może ona stanowić podstawę do przeprowadzenia dalszych czynności w przewodzie doktorskim, w tym do nadania stopnia naukowego doktora nauk prawnych w zakresie prawa. Na tej podstawie wnioskuję o przyjęcie rozprawy doktorskiej Pani Pauliny Krukowskiej-Siembidy pt. *Rola organizacji wyspecjalizowanych systemu ONZ w kształtowaniu międzynarodowych standardów ochrony zdrowia* oraz rekomenduję dopuszczenie jej do publicznej obrony.

